

Victor András

Boldogok a szelídek

A *Hegy beszéd* elején olvasható „boldog-mondások” értelmezésének könyvtári irodalma van. S ez érthető is, mivel a megfogalmazás szándékos tömörsége egyben kikerülhetetlenül kifejtetlenséget is jelent. Olyan súlyú állítás minden mondata, hogy évszázadokon át lehet vitatkozni a pontos jelentésükön, s akkor sem érünk a végére.

Most kiválasztott versünk: „Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet” (Mt 5,5). Tudjuk, hogy Jézus itt a Zsoltárookra utal vissza: „A szelídek pedig öröklik a földet, és gyönyörködnek nagy békességben” (Zsolt 37,11). Azt azonban inkább csak érezzük, hogy mit is értett itt azon, hogy „szelíd”. S az végképp külön kérdés, hogy mi a megfjtése annak, hogy „öröklik a földet”.

Talán közelebb kerülünk a helyes értelmezéshez, ha megnézzük az eredeti szó jelentés-csokrét. Minthogy Máté evangéliuma görög nyelven íródott (vagy ha volt is arám eredetije, azt nem ismerjük), a görög *praiusz* szó jelentésrétegeit kell megnéznünk. Ezek: békés, béketűrő, galamblelkű, szelíd, gyöngéd, jámbor, kezes, csendes, nyájas, szerény, mértéktartó, puha... Ebből a listából elég jól kirajzolódik annak az embernek a jelleme, viselkedése, értékrendje, akiről Jézus beszél.

Gazdagítja a képet, ahogyan Pál tanítja a gyülekezeteket: „Mint Istennek szent és kedves választottai, öltsetek magatokra az irgalmasságot, a jóságot, a szelidséget és a türelmet” (Kol 3,12)!

Még világosabbá válik a mondat üzenete, ha hozzávesszük Jézus tanítását az erőszakról és a gonoszságról. „Hallottátok, hogy megmondattok: Szemet szemért és fogat fogért. Én viszont azt mondom néktek: Ne álljatok ellene a gonosznak, hanem ha arcul ütnek jobb felől, tartsd oda a bal arcodat is” (Mt 5,38-39)!

Nem nehéz meglátnunk itt az alapvető rokonságot Jézus tanítása és az indiai vallások jól ismert „ahimsza” fogalma között. Maga a szanszkrit szó ’erőszakmentességet’ jelent – de értelmezhetjük úgy is, hogy ’nem-ártás’, ’nem-bántás’ – s

nemcsak a testi (fizikai) bántást tiltja, hanem a szavakkal, sőt gondolatokkal való sértést is. „Ne bánt meg senkit, nemcsak tetteben vagy szóban, de gondolatban se!” – tanítja. A dzsainisták az ahimsza hűségese követői. Ahol mennek, mindig söprik maguk előtt az utat, nehogy véletlenül rálépjenek egy hangyára. Megszűrrik az ivóvizet, de nem azért, hogy nekik ne ártson, hanem hogy megmentsek az esetleg benne lévő parányi élőlényeket.

Az *ahimsza* szelidsége ugyanolyan végletes, mint Jézus „ha megütnek jobb felől” tanítása, következetesen hangsúlyozza ugyanis, hogy még az erőszak megfjezése is erőszakmentes legyen. Talán *Mahatma Gandhi* és követői mutatták a legnagyobb hatású példát az ahimsza lényegéből, amikor az életveszélyesen durva fizikai agresszióra sem választak erőszakkal, hanem „csak” mentek tovább százan és százan, rendületlen nyugalommal azon a kapun át, amelyet a gyarmatosító angolok – apartheid-elkülönítés céljából – megtiltottak nekik.

Amiként a *praiusz* szónak is van olyan jelentésárnyalata, hogy ’szerény, mértéktartó’, úgy az ahimsza is azt tanítja, hogy „Ne végy el többet, mint amennyire szükséged van! Ne hordd el a hegyeket, hogy palotákat építs a kövekből, ha egy kunyhó is megteszi! Ne szakítsd le meggondolatlanul az út szélén növe virágokat...” (Ld. a Zöld Szív Ifjúsági Természetvédő Mozgalom alapelveit is!)

S ez az értelmezési vonulat már nagyon közel vitt minket a teremtett világ megőrzésének kérdéséhez. Mert nagy – de sajnos inkább csak „költői” – kérdés, hogy vajon mi, modern emberek méltók vagyunk-e arra, hogy örököljük a Földet. Szelídek vagyunk-e teremtényársainkkal, élő és életlen környezetünkkel, vagy akár a másik emberrel szemben? Valljuk meg, hogy sajnos nem, vagy legalábbis nem annyira, mint lehetnénk!

A magát büszkén kereszténynek (kereszténynek) – azaz Krisztus-követőnek – valló európai kultúra

nem jeleskedett az elmúlt ezer évben a „szelidség” tanításának követésében. Sajnos elszomorítóan sok példát találunk arra, hogy európai emberek, csoportok, népek durva, vad, brutális, erőszakos, agresszív, kegyetlen módon viselkedtek. És ennek leginkább a hatalom és vagyoni iránti mértéktelen vágy volt a mozgatója. Nem követték sem Jézus, sem az ahimsza tanítását. Többet vettünk – és veszünk – el, mint amennyire valóban szükségünk volt vagy van; elhordtuk a hegyeket, hogy fényűző palotákat építsünk; gond nélkül kipusztítottuk – és ma is pusztítjuk – az út szélén vagy a réteken és erdőkben növe virágokat...

1) Szelíden bánunk a hegyekkel?

Nem. Belakjuk, beépítjük őket a hegylábától a csúcsig. Eltüntetjük az oldalukról az őshonos erdőket, kivágjuk az évszázados fákat, hogy palotánk teraszáról gyönyörködhesünk a kertünkben pompázó egzotikus virágokban.

Elhordjuk a hegyek hátát, kibányásszuk a hegyek gyomrát, hogy egyre több házat és utat építhessünk, mert a régi ház már nem elég divatos vagy kényelmes, vagy mert a régi úton nem lehet olyan gyorsan száguldan autóval. Aranybánya nyitása, ékszerek készítése érdekében falvakat, templomokat dózerolunk le, hegyeket hordunk el.

2) Szelíden bánunk a vizekkel?

Nem. Ha kikötünk a parthoz egy malomhajót, amelynek őrlőkerekét az alatta elfolyó víz ereje forgatja, az még szelíd hasznosítás; azzal még nem avatkozunk be durván a folyó természetes életébe. De nekünk a folyó energiájának nemcsak egy része kell, hanem az egész, ezért parttól partig erő gáttal elrekesztjük, s így voltaképpen mesterségesé tesszük a folyót. El is tereljük a folyókat eredeti medrükből, ha szállítási, közlekedési, öntözési vagy más érdekeink úgy diktálják. Technikai lehetőségeink birtokában még a folyásirányuk megfordításával is kacérokodunk.

Már a középkori városokban az volt a gyakorlat, hogy a szennyvizet az élővizekbe (patakokba, tavakba) vezették; s az emberek többsége ezt ma is abszolút természetesnek tartja,

el sem tud képzelni más megoldást. Abból a tévképzetből kiindulva, hogy a „végtelen” világóceánban minden „eltűnik”, elszennyeztük az óceánok vizét DDT-vel, műanyagszeméttel stb.

3) *Szelíden bánunk a növényekkel?*

Nem. Szobrokat faragunk a parkban a bokrokból, megcsónkítjuk a fákat, gyakran csak azért, mert szebbnek látjuk a magunk alkotását, mint a növény természetes formáját. Ugyanezért a hétvégi telkeken a természetes növényzetet lépésenként kicseréljük dísznövényekre, s végül már nincs egyetlen eredeti fűszál sem ott, ahova „kivágytunk a természetbe”.

Vegyszerekkel permetezzük a szántóföldeket és gyümölcsösöket. Óvatlanok – és felelőtlenek – vagyunk a génmnipulált növények gyártásában; alárendeljük a természet rendjét a magunk pillanatnyi érdekeinek, vagy egyszerűen a kapzsiságunknak.

4) *Szelíden bánunk az állatokkal?*

Nem. Szórakozásból – sportból – gyilkoljuk a szarvasokat, rókákat, elefántokat, orrszarvúakat stb. Nagyrészt saját – értelmetlen – esztétikai „elvárásaink” alapján megváltoztatjuk a kutyák szőrzetét, megcsónkítjuk fülét-farkát. Akár még kínozzuk is az állatokat. Tanulságos lenne megnézni ebből a szempontból a cirkuszok állatidomítási gyakorlatát is.

A magunk szórakoztatására rab-ságban tartunk madarakat, emlősöket, hüllőket, halakat. Lehet, hogy „a rab-ságot édesítendő” mindent meg-

adunk nekik (ld. az állatkerteket!), de a szabadságukat, a természetes életüket nem. A ketrecben tartott csirkék nyilvánvalóan szenvednek, csak ezt nem tudják elmondani. De itt legalább annyi mentségünk van, hogy ezt nem szórakozás, hanem étkezés céljából tesszük.

Orvosi célokból gyakran kísérleti „tárgyként” használunk állatokat. Jobb esetben emberek millióinak gyógyítását célzó orvosságok kipróbálásához, de gyakran csak valamely tetszetős szemfesték teszteléséhez. Helyenként szörnyű körülmények között tartunk állatokat (például medvéket szűk, a mozgásukat lehetetlenné tevő ketrecben) pusztán egy valószínűleg hatástalan epeváladék csodálatos gyógyhatásában bízva.

5) *Szelíden bánunk a gyermekekkel és a nőkkel?*

Nem. Sajnos mindennapos hír gyermekek és/vagy nők fizikai bántalmazása, szexuális kihasználása, megerőszkolása. És még gyakoribb a fenyegetéssel történő lelki terrorizálásuk, megalázásuk. Nagyon sok férfi csak szexuális igényeit kielégítő tárgynak, alacsonyabb rendű élőlénynek tekinti a nőt. Áruklodik erről már maga az *emancipáció* szó is. A *mancipáció* szó ugyanis (amelynek az emancipáció a tagadása) a latin *manus* = ’kéz’ és *capio (cipio)* = ’megfog’ szavak összetétele, s így együtt ’vásári adás-vételt’ jelenti.

Külön probléma fiúk és lányok nemi szervének megcsónkítása. Ugyanis akármilyen van is mögötte – vallási előírás, egészségügyi ajánlás, szándékos fogatékosság stb. –, akárhogyan fogadja is (el) a gyerek, mégiscsak erőszak és bántás.

6) *Szelíden bánunk a másik emberrel?*

Nem. A világtörténelem tele van háborúval, öldökléssel; mutatja, hogy milyen könnyen belesodródhatunk egy olyan lelkiállapotba, amelyben semmibe vesszük a másik embert (például a hajléktalant vagy a menekültet), még állatnak sem tekintjük, csak egyszerű tárgynak. S ilyenkor kínozzuk, meg-

csónkítjuk, meggyilkoljuk. De legalábbis megalázzuk.

7) *Szelíden bánunk a kulturális értékekkel?*

Nem. Gyakran még a saját értékekkel sem. Hát még a másokéval! Majdhogynem jellemző, hogy más népek, más kultúrák, más vallások kulturális kincsait kevésbé értékesnek – vagy akár teljesen értéktelennek (tehát nyugodtan elpusztíthatónak) tekintjük. Az Iszlám Állam fegyveresei vallási meggyőződésből szétrobantják az ókori kultúra világörökségét alkotásait. De ne felejtjük, hogy – szintén vallási alapon – a protestánsok is megsemmisítettek Európában sok-sok művészi értéket a templomokban.

Jellemző az európai gondolkodásra, hogy csakis a maga kultúráját és civilizációját tartja jónak, ezért ahová csak betette a lábát a világban, ott mindig ráerőltette a helyi lakosokra a saját értékrendjét és szokásait. Ez történt a gyarmatosítás korában, s ez történik ma is, amikor a „fejlett világ” a maga értékei alapján próbál „rendet tenni” a világban.

Lehangoló, hogy minden kérdésre azt kellett válaszolnunk, hogy „nem vagyunk szelídek”, nem követjük a Hegyi beszéd tanítását. De azért ne legyünk igazságtalanok! Mert egyrészt vannak szép példák is; például az, hogy egyre több helyen megünneplik (szeptember utolsó vasárnapjával kezdődően) a Teremtés Hétét. Másrészt kérdéses, hogy megvalósítható-e maradéktalanul a „nem bántás” törvénye. Vagy nem lehetséges-e, hogy időnként és helyenként – és persze mértékkel! – kikerülhetetlen (vagy akár még hasznos és ésszerű is) lehet valamiféle „nem-szelídség”?

1) Ha nem bányászunk ki a hegyekből a köveket, akkor nemcsak autópályák nem épülhetnének, hanem kórházak vagy templomok sem.

2) Ha nem építenénk duzzasztóműveket, s csak töredékesen használnánk ki a folyók energiáját, akkor egyrészt bajban lennénk az öntözéssel, másrészt lemondanánk egy (végül is!) megújuló energiaforrás nagy részéről.

3) Ha egyáltalán nem használnánk kemikáliákat a szántóföldeken és a gyümölcsösökben, akkor könnyen bekövetkezhetne, hogy egy rovar egyetlen éjszaka tarra rágja az egészet.

4) Az élővilág természetes része, hogy az egyik élőlény megeszi a másikat. A juh a fűvet, az ember pedig a juhot. Lehetünk vegetáriusok, de hiszen a sárgarépát is „megöljük”, ha

kihúzzuk a földből és megesszük. – Ha soha nem használtunk volna állatokot kísérleti célra, akkor a biológia és az orvostudomány még talán a középkori szinten állna.

5) Gyermek és nők verésére, bántalmazására csak nagyon vékony és bizonytalan igazságú érveket lehet találni – ha egyáltalán! Szerződéses körülményük továbbélése is vitatható.

6) A másik emberrel szemben bármiféle erőszak alkalmazása rossz, és a jézusi szelídség eszményének ellentmondó dolog; ugyanakkor el kell gondolkodnunk azon, hogy vajon az olyan jellegű erőszak, mint például egy terrorista elleni fegyveres védekezés vagy egy atyai pofon is teljesen kihagyható-e az emberiség jövőbeli

történelméből. Erre egyelőre nem tudok választ adni.

7) A humán-etológusoktól tudjuk, hogy a hajdani törzsi társadalmak korában a megmaradás szempontjából milyen fontos volt a saját szokások minden áron való védelme, s ezzel együtt a más törzsbeli nyelvénél, szokásainak, hiedelemvilágának elenséges elutasítása. A „másilynekkal” szembeni idegenkedés, ellenérzés biológiailag belénk rögzült viselkedésforma. Ugyanakkor azt is tudjuk, hogy ez az idegenkedés meghaladható, felülírható. S a bolygó méretű társadalom sikeressége érdekében, magasabb szempontok alapján – ha úgy tetszik: a jézusi tanítás jegyében – erre képesek is vagyunk, s erre törekednünk is kell.

Összefoglalva: A *szerepet* jézusi „parancsa” – inkább adománya – olyan maxima, amely *teljes* valójában megvalósíthatatlan; ugyanakkor állandó erkölcsi kötelességünk a hozzá való közelítés, a minél teljesebb mértékű megvalósítás. És a *szelídség* is ilyen. Nem az a baj, hogy a maga teljességében úgysem érhető el (minként a végtelen sem), hanem az, ha nem is törekszünk – vagy nem törekszünk eléggé – a közelítésére.

Kik öröklik tehát a Földet? Akik a Hegyi beszéd tanítása – vagy ha valakinek úgy jobban tetszik: az *ahimsza* – értelmében teljes szívűkkel, agyukkal, lelkükkel törekszenek a „szelíd” lét minél teljesebb megközelítésére.

Élő, lélegző, zöld temetőket!

Egyre gyakrabban kerül szóba mostanában, hogy a települések határain belül kevés a port, zajt felfogó, oxigént kibocsátó zöld felület, de ezen fejtegetésekből valahogy mindig kimaradnak a temetők. Hogy mi a baj a jelenlegi temetőkkel? Szinte kivétel nélkül vigasztalan látványt nyújtó kő- és betonsivatagok, amelyekben az élő virágokat mindjobban felváltják a „végső megoldást” jelentő betonfödémek, amelyek otromba szarkofágokká változtatják a sírokat. Mivel kevés embernek van arra pénze, energiája, ideje, kellő nagyságú kertje, hogy a virágtartókban a virágokat megfelelő gyakorisággal cserélje, ezért temetőink elmaradhatatlan kísérőjelenléte a rothadás orrfacsaró büze, illetve a napszitta, kifakult, töredező művirágok vigasztalan látványa. A lehangoló képet csak fokozzák a kerítések előtt elhelyezett, szeméttől duzzadó konténerek, amelyek a halottak napja utáni időszakban szinte ki sem látsszanak a beléjük ömlesztett rengeteg hulladékból.

Hogy miért alakult így? Vannak, akik a fáraók késői utódaiként maradandó, időtálló síremléket építtetnek maguknak, így próbálván biztosítani nevük, emléküik hosszú távú fennmaradását, pedig a temetőket járva számtalan hasonló építményt láthatnak megroggyanva, repkénnyel befutva, bozóttal körbenőve, amelyek megkopott márványtábláján legfeljebb néhány kíváncsi, szánakozó ember próbálja kibetűzni a rég elfeledett építető nevét. Az sem ritka, amikor az eltávozott hozzátartozói – gyakran a lelkiismeret-furdalástól hajtva, szeretetüket demonstrálandó vagy kivagyiságból – húzatnak fel ilyen monstrumokat. Be kellene látni: *az, hogy meddig és hogyan emlékeznek valakire, nem a síremléke nagyságán, milyenségén múlik, hanem azon,*

hogy mit tett földi életében. Fontos lenne tudatosítani azt is, hogy – a helytelen szóhasználat ellenére! – *a temetőben senki sincs eltemetve, mert halhatatlan szellemünk innen egy másik dimenzióba, Istenhez távozik, s csak „legbelső földi ruhánkat”, mulandó testünket földelik el,* amelyet pedig a legjobb lenne a legszelídebb, leginkább környezetbarát módon bekapcsolni a természet örök körforgásába.

Képzeljünk el egy olyan temetőt, amely legjobban egy virágos mezőhöz hasonlít, amelybe semmilyen el nem bomló, a környezetet szennyező anyag nem kerül, s amelyben csak szerény, fából készült emlékjelek utalnak azokra a személyekre, akiknek a teste ott el lett hantolva. A fenntartó szervezet vagy önkormányzat gondoskodik a terület óvatos, megfelelő időben történő kaszálásáról, s arról, hogy temetések alkalmával a gyeptéglák szakszerűen legyenek felszedve és visszahelyezve, biztosítva ezzel a vegetáció továbbélését. A létesítmény határát az adott vidéken őshonos cserjék, fák jelölik: utóbbiak alá kíméletes módon, a csendes emlékezést segítő, szintén fából készült padokat helyeznek el.

A természet halk neszei által felerősített ünnepélyes csendben mindenki átélheti a teremtett világ egységét, azt, hogy annak ő is része, s szívében a viszontlátás reményével gondolhat e földi világból eltávozott szeretteire.

Az egyre mélyülő ökológiai válság közepette, az emberi civilizáció és a földi élővilág megmentése érdekében sürgősen szükséges, hogy jelenlegi csúf, élet- és jövőellenes temetőinket élő, lélegző, zöld temetőkkel váltsuk fel!

Zámbó Zoltán